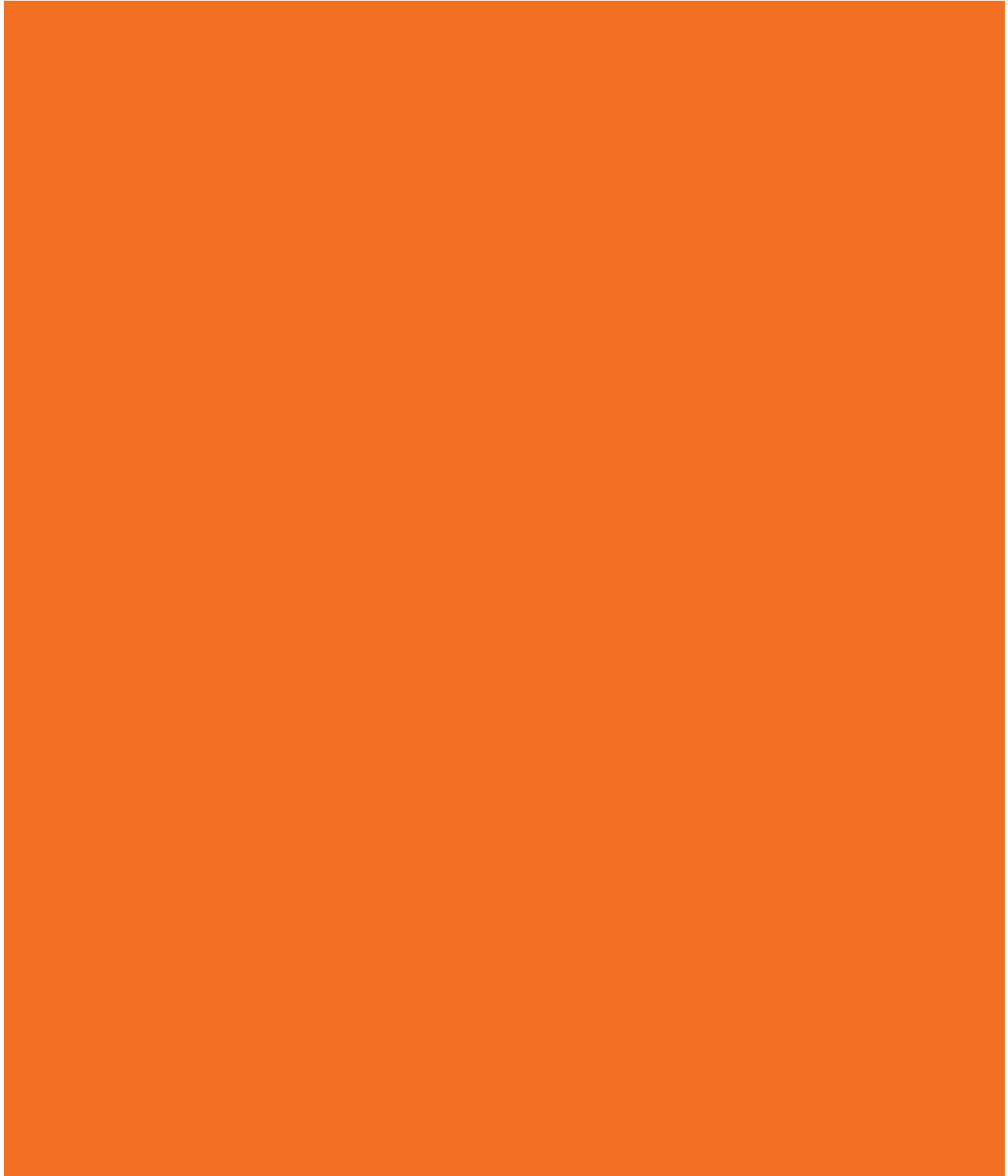

Komitet za prava deteta
– Četrdeset i osma sednica –

Neredigovana verzija
CRC/C/SRB/CO/1

Originalni dokument
na engleskom jeziku

06. 06. 2008.

Razmatranje izveštaja dostavljenih od strane država ugovornica u skladu sa članom 44 Konvencije o pravima deteta

Zaključne primedbe Komiteta za prava deteta: Republika Srbija³

1. Komitet je razmatrao Inicijalni izveštaj Republike Srbije (CRC/C/SRB/CO/1) na svom 1326. i 1327. sastanku (videti: CRC/C/SR. 1326. i 1327) 27. maja 2008, nakon čega je na 1342. sastanku održanom 6. juna 2008. usvojio sledeće zaključne primedbe:

³ Nezvanični prevod.

A Uvod

2. Komitet pozdravlja činjenicu da je Država ugovornica dostavila Inicijalni izveštaj o primeni Konvencije o pravima deteta, kao i odgovore na listu pitanja (CRC/C/SRB/Q/1/Add.1). Komitet takođe pozdravlja činjenicu da je Državu ugovornicu predstavljala multisektoralna delegacija na visokom nivou i da je ostvaren iskren i otvoren dijalog.

B Pozitivni aspekti

3. Komitet pozdravlja uvrštavanje nekoliko osnovnih prava koja se tiču dece u novi Ustav Države ugovornice (2006) i napredak učinjen kroz usvajanje novih zakona, među kojima su i Porodični zakon (2005), Zakon o sprečavanju diskriminacije osoba sa invaliditetom (2006) i Zakon o maloletnim učinocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica (2006).
4. Komitet pozdravlja osnivanje Saveta za prava deteta u čijem se sastavu nalaze predstavnici tela vladinog i nevladinog sektora koja se bave problematikom mladih i zaštitom i unapređenjem prava dece. Komitet takođe pozdravlja izradu Nacionalnog plana akcije za decu kojim je Savet za prava deteta definisao politike i prioritete u domenu prava deteta za period do 2015. godine i odredio procedure za praćenje postignutog napretka. Komitet dalje pozdravlja osnivanje Ombudsmana (Zaštitnika građana) na tri nivoa – državnom, pokrajinskom i lokalnom.

5. Komitet posebno pozdravlja činjenicu da je Država ugovornica u proteklih pet godina ratifikovala, između ostalog, i sledeća dokumenta:
- a) Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima deteta o prodaji dece, dečjoj prostituciji i dečjoj pornografiji (10.10.2002);
 - b) Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima deteta o učešću dece u oružanim sukobima (31.01.2003);
 - v) Protokol za prevenciju, suzbijanje i kažnjavanje trgovine ljudskim bićima, naročito ženama i decom, koji dopunjava Konvenciju Ujedinjenih nacija protiv transnacionalnog organizovanog kriminala (06.09.2001);
 - g) Rimski statut Međunarodnog krivičnog suda (06.09.2001);
 - d) Konvenciju MOR br.182 u vezi sa Zabranom i neposrednom akcijom za eliminaciju najgorih oblika dečjeg rada (10.07.2003);

V Ometajući faktori i teškoće u sprovođenju Konvencije

6. Komitet primećuje da je složena politička situacija u Srbiji doprinela otežanom sprovođenju Konvencije u svim delovima zemlje. Komitet takođe primećuje da Država ugovornica u svom Izveštaju i u odgovorima dostavljenim Komitetu nije pružila nikakve informacije koje bi se odnosile na teritoriju Kosova i Metohije gde se administrativni poslovi obavljaju pod kontrolom UNMIK-a. Država ugovornica je Komitetu

dostavila predlog da sve potrebne informacije o sprovođenju Konvencije na teritoriji Kosova i Metohije Komitet zatraži od UNMIK-a kome je, u skladu sa Rezolucijom Saveta bezbednosti Ujedinjenih nacija 1244 (1999), dodeljena uprava nad ovom teritorijom, a koji je, u skladu sa stavom 11 iste Rezolucije, obavezan da štiti i unapređuje ljudska prava na ovoj teritoriji. Pod ovakvim okolnostima, Komitet zahteva od UNMIK-a da, ne dovodeći u pitanje rešenje pravnog statusa Kosova, dostavi potrebne informacije o sprovođenju Konvencije na teritoriji Kosova i Metohije.

G Sporne tačke i preporuke Komiteta

1 Opšte mere za sprovođenje Konvencije

(članovi 4, 42 i stav 6 člana 44 Konvencije o pravima deteta)

Zakonodavstvo

7. Komitet pozdravlja učinjeni napredak na planu reforme zakonodavstva – u domenu ljudskih prava uopšte kao i u domenu prava deteta. Komitet primećuje da su Porodični zakon, Zakon o sprečavanju diskriminacije osoba sa invaliditetom i Zakon o maloletnim učinocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica po svemu sudeći usklađeni sa Konvencijom, međutim izražava zabrinutost zbog činjenice da Država ugovornica još uvek nije svoje zakonodavstvo u potpunosti uskladila sa odredbama ove Konvencije. Dalje, Komitet izražava zabrinutost zbog nepostojanja jednog sveobuhvatnog Zakona o Detetu.

8. Komitet daje preporuku da Država ugovornica obezbedi usklađivanje svih zakona i u celosti sa Konvencijom, kao i da razmotri usvajanje sveobuhvatnog Zakona o Detetu.

Koordinacija

9. Komitet pozdravlja napore koje je Savet za prava deteta uložio u cilju ostvarenja čvršće koordinacije između raznih nadležnih organa i mehanizama uključenih u proces sprovođenja prava deteta. Ipak, Komitet primećuje da Savet za prava deteta ima isključivo savetodavnu ulogu i status, i zabrinut je zbog nepostojanja konkretne koordinacije među ministarstvima.
10. Komitet daje preporuku da Država ugovornica preduzme sve neophodne korake u cilju obezbeđenja konkretne i efektivne koordinacije, posebno između ministarstava, agencija i službi i ojača ulogu Saveta za prava deteta.

Nacionalni plan akcije za decu

11. Komitet izražava svoje zadovoljstvo zbog činjenice da je 2004. usvojen Nacionalni plan akcije za decu za period do 2015, kao i da su, polazeći od ovog Nacionalnog plana akcije, usvojeni i drugi akcioni planovi na lokalnom nivou. Komitet takođe uvažava činjenicu da su izrađene 25 strategije i da je obrazovan poseban budžet za finansiranje sprovođenja Nacionalnog plana akcije za decu. Komitet međutim izražava zabrinutost zbog činjenice da se ovaj Nacionalni plan akcije za decu ipak ne primenjuje kroz lokalne akcione planove u svim opštinama.

Dalje, Komitet izražava zabrinutost zbog činjenice da strategije nisu u potpunosti usklađene sa Nacionalnim planom akcije za decu.

12. Komitet daje preporuku da Država ugovornica nastavi sa delotvornim sprovođenjem svog Nacionalnog plana akcije za decu, što bi za cilj trebalo da ima ostvarenje svih principa i odredbi Konvencije i obezbeđenje njegove primene u svim opštinama. Ovaj Nacionalni plan akcije za decu takođe bi trebalo da, između ostalog, obuhvati i Deklaraciju i Akcioni plan „Svet po meri dece” koji je na Specijalnom zasedanju održanom u maju 2002. godine usvojila Generalna skupština Ujedinjenih nacija, kao i srednjoročnu reviziju ovog Akcionog plana iz 2007. Dalje, Komitet daje preporuku da Država ugovornica obezbedi sveobuhvatno usklađivanje strategija sa Nacionalnim planom akcije za decu. Država ugovornica bi takođe trebalo da preduzme sve neophodne korake u cilju obezbeđenja adekvatne i specifikovane raspodele budžetskih sredstava, obezbeđenja neophodnih stručnih kadrova i obezbeđenja mehanizama za praćenje i ocenjivanje kvaliteta (napretka/propusta) sprovođenja Nacionalnog plana akcije za decu.

Nezavisni nadzor

13. Komitet pozdravlja osnivanje kancelarija Ombudsmana na nivou Republike Srbije, AP Vojvodine i 13 opština. Komitet takođe pozdravlja činjenicu da nadležnosti Ombudsmana pokrivaju i ispitivanje povreda ljudskih prava uključujući i prava deteta. Komitet potvrđuje Nacrt Zakona o Ombudsmanu. Komitet međutim izražava zabrinutost zbog činjenice da zamenik Ombudsmana na nivou Republike za prava deteta još uvek nije imenovan, budžet za tu kancelariju još

uvek nije odobren, kao i zbog činjenice da u okviru kancelarije nije definisan poseban mandat za praćenje sprovođenja Konvencije. Komitet takođe izražava zabrinutost zbog činjenice da preporuke nadležnog Ombudsmana ne moraju biti u celosti obavezujuće, kao i zbog činjenice da koordinacija između struktura Ombudsmana na državnom, pokrajinskom i lokalnom nivou ne postoji.

14. Komitet daje preporuku da Država ugovornica obezbedi da se kancelarije Ombudsmana u potpunosti pridržavaju Pariskih principa i uzmu u obzir Opšti komentar br. 2 (2002) (CRC/C/2002/2) o ulozi nezavisnih nacionalnih institucija za ljudska prava u zaštiti i unapređenju prava deteta. Komitet takođe daje preporuku Državi ugovornici da:
 - a) Usvoji Zakon o Ombudsmanu za prava deteta;
 - b) Ukoliko to ne učini, potrebno je da imenuje zamenika Ombudsmana za prava deteta na nivou Republike, da se u okviru mandata postojećih kancelarija Ombudsmana na sva tri nivoa uprave definišu zaduženja nadgledanja i unapređenja prava deteta što podrazumeva obezbeđivanje potrebnih ljudskih i finansijskih resursa, kao i da se učvrsti koordinacija između njih u cilju efikasne zaštite i unapređenja prava deteta.

Pružanje pomoći

15. Komitet pozdravlja uvođenje besplatne 24-časovne „Dečje SOS telefonske linije” koja je dostupna deci od ponedeljka do subote, međutim izražava zabrinutost zbog činjenice da deca uglavnom nisu upoznata njenim postojanjem.

16. Komitet daje preporuku da Država ugovornica obezbedi veću podršku dečijoj telefonskoj liniji i da se besplatna trocifrena linija otvori tokom svih sedam dana u nedelji, čime će se i proširiti svest o postojanju ove vrste pomoći među decom.

Raspodela sredstava

17. Komitet izražava zabrinutost zbog činjenice da kako Izveštaj tako ni odgovori dostavljeni Komitetu ne pružaju jasnu sliku o raspodeli finansijskih sredstava i izdavajanjima za decu u okviru budžetâ. Komitet izražava žaljenje zbog činjenice da su budžetska sredstva namenjena školstvu među najnižim u regionu (Evropi) sa svega 3,6% BDP.
18. U svetlu čl. 2, 3 i 6 Konvencije kao i preporukâ Komiteta izdatih nakon Dana javne rasprave na temu „Resursi za prava deteta – odgovornost države”, Komitet podstiče Državu ugovornicu da posebno obrati pažnju na punu primenu člana 4 Konvencije time što će kao prioritetnu definisati takvu raspodelu budžetskih sredstava kojom će se obezbediti realizovanje ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava deteta „sa najvećom mogućom količinom raspoloživih sredstava kao i u okviru međunarodne saradnje, ukoliko je to neophodno”. Komitet dalje podstiče Državu ugovornicu da uradi sveobuhvatnu reviziju budžeta iz perspektive prava deteta i sa osvrtnom na pitanje nadgledanja raspodele sredstava namenjenih deci.

Prikupljanje podataka

19. Komitet konstatuje da je Država ugovornica u saradnji sa UNICEF-om usvojila sistem praćenja sprovođenja Nacionalnog plana akcije za

decu – Devinfo. Komitet međutim primećuje da još uvek postoje mnoge oblasti iz Konvencije za koje u bazi nema pouzdanih podataka na osnovu kojih bi se vršilo nadgledanje i ocenjivanje položaja dece, uključujući i ugrožene grupe dece.

20. Komitet podstiče Državu ugovornicu da nastavi sa radom na čvrstom sistemu za sveobuhvatno prikupljanje i analizu neobjedinjenih podataka kojim će se omogućiti komparativne analize koje bi pokrivala svu decu ali sa posebnim osvrtom na one grupe dece kojima je potrebna specijalna zaštita.

Upoznavanje javnosti sa Konvencijom i obuka

21. Komitet, konstatujući postojanje priručnika iz građanskog vaspitanja za obuku nastavnika, ipak izražava zabrinutost zbog nedostatka daljih informacija o upoznavanju javnosti sa Konvencijom i širenju svesti o njenim principima i odredbama posredstvom državnih agencija, kao i putem medija i građanskog društva. Komitet takođe izražava zabrinutost zbog činjenice da je obuka sudskih i medicinskih radnika, kao i ostalih relevantnih stručnih grupa, u oblasti ljudskih i dečijih prava – nedovoljna.
22. Komitet daje preporuku da Država ugovornica preduzme potrebne korake, u saradnji sa nevladinim organizacijama i međunarodnom zajednicom, kako bi obezbedila sistematsko širenje informacija koje se odnose na Konvenciju među decom, roditeljima, organizacijama građanskog društva i državnim agencijama i službama, i kako bi obezbedila ciljnu i redovnu obuku o principima i odredbama Konvencije za sve relevantne stručne grupe.

Saradnja sa građanskim društvom

23. Komitet konstatuje da saradnja između državnih institucija i nevladinih organizacija postoji, uključujući i saradnju predstavnika državnih institucija i nevladinih organizacija koja se odvija kroz Savet za prava deteta. Komitet međutim izražava zabrinutost zbog činjenice da ne postoji sistematsko podsticanje saradnje sa organizacijama građanskog društva.
24. Komitet podvlači važnost uloge koju građansko društvo ima u sprovođenju uredbi Konvencije i podstiče čvršću saradnju sa nevladinim organizacijama. Komitet daje preporuku da Država ugovornica preduzme potrebne korake u cilju promovisanja atmosfere saradnje između Države i organizacija građanskog društva koja rade sa decom ili za decu, u svim nivoima sprovođenja Konvencije.

2 Opšti principi

(članovi 2, 3, 6 i 12 Konvencije o pravima deteta)

Nediskriminacija

25. Komitet pohvaljuje Državu ugovornicu zbog toga što je uvrstila posebne odredbe usmerene na zaštitu od diskriminacije u svoje zakonodavstvo, gde pre svega treba spomenuti Zakon o sprečavanju diskriminacije osoba sa invaliditetom, Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina, kao i inicijative za uključivanje nacionalnih manjina. Komitet konstatuje da se usvajanje Nacrta

Zakona o zabrani diskriminacije očekuje uskoro; Komitet međutim izražava zabrinutost zbog činjenice da se određene grupe dece, kao što su romska deca, deca izbeglica, deca koja nisu registrovana po rođenju, deca pripadnici nacionalnih manjina i deca sa invaliditetom, suočavaju sa *de facto* diskriminacijom, posebno kada je reč o njihovom pristupu obrazovanju ili medicinskoj zaštiti. Komitet takođe izražava zabrinutost zbog činjenice da ne postoji sveobuhvatna detaljna strategija za borbu protiv diskriminacije i negativnog prikazivanja ovih grupa u medijima.

26. U skladu sa članom 2 Konvencije, Komitet daje preporuku da Država ugovornica uloži veće napore kako bi sva deca za koju je ova država nadležna, a posebno najugroženije grupe dece, uživala sva prava sadržana u Konvenciji bez diskriminacije. Komitet daje preporuku da Država ugovornica primeni sve potrebne mere kako bi se prevazišla stigmatizacija ove deca. Komitet takođe daje preporuku da Država ugovornica preduzme hitne i delotvorne mere u cilju afirmacije dece koja pripadaju ugroženim grupama i da im time omogući da i praktično uživaju prava na obrazovanje i ostala prava. Ovo podrazumeva što brže usvajanje Zakona o zabrani diskriminacije kao i intenzivnije podizanje svesti o ulozi medija u ovom pitanju.

Najbolji interes deteta

27. Komitet, konstatujući postojanje izvesnog broja zakona koji se odnose na princip najboljeg interesa deteta, npr. Porodični zakon (član 6), ipak izražava zabrinutost zbog činjenice da se ovaj princip ne primenjuje dovoljno u praksi, posebno zbog nerazumevanja njegovog specifičnog

značenja. Komitet izražava zabrinutost zbog činjenice da se ovaj princip ne primenjuje u dovoljnoj meri i da se često pogrešno shvata.

28. Komitet daje preporuku da Država ugovornica primeni sve potrebne mere kako bi se princip najboljeg interesa deteta, u skladu sa članom 3 Konvencije, adekvatno integrisao u sve pravne regulative kao i sudske i administrativne odluke, u sve projekte, programe i usluge koji imaju uticaja na pitanje dece. U tom cilju, Država ugovornica bi trebalo da preduzme neophodne korake za podizanje svesti o praktičnoj primeni ovog principa.

Pravo deteta na život, opstanak i razvoj

29. Komitet, pozdravljajući učinjen napredak na polju smanjenja smrtnosti dece, i dalje izražava zabrinutost zbog visoke stope smrtnosti novorođenčadi među romskom populacijom. Komitet konstatuje izradu novog Zakona o bezbednosti saobraćaja na putevima kao i uložene napore Države ugovornice da poveća bezbednost oko škola, ali izražava zabrinutost zbog nepostojanja dodatnih inicijativa za smanjenje velikog broja saobraćajnih nezgoda sa smrtnim ishodom.
30. Komitet daje preporuku da Država ugovornica posebno obrati pažnju na punu primenu člana 6 Konvencije time što će kao prioritete definisati sve mere za smanjenje stope smrtnosti novorođenčadi, posebno među romskom populacijom. Komitet takođe daje preporuku da Država ugovornica poveća bezbednost na putevima kako bi se smanjio broj žrtava saobraćajnih nesreća, time što će usvojiti i sprovesti novi Zakon o bezbednosti saobraćaja na putevima i pokrenuti dodatne inicijative za podizanje svesti o ovom pitanju.

Uvažavanje mišljenja deteta

31. Komitet pozdravlja napore koje je Država ugovornica uložila kako bi unapredila uvažavanje mišljenja deteta, između ostalog i usvajanjem novog Porodičnog zakona. Komitet međutim izražava zabrinutost zbog činjenice da se ovaj princip ne primenjuje u dovoljnoj meri u porodicama, školama i drugim institucijama, kao i da se često prenebrežava u administrativnim i sudskim postupcima i prilikom pripreme i sprovođenja zakona, politika i programa.
32. Komitet daje preporuku da Država ugovornica uloži dodatne napore u cilju obezbeđenja primene principa uvažavanja mišljenja deteta. S tim u vezi, posebno treba naglasiti pravo deteta da bude saslušano u okviru njegove porodice, škole, drugih institucija i organa i u društvu uopšte, a to se posebno odnosi na decu koja pripadaju ugroženim i manjinskim grupama. Ovo pravo bi takođe moralo da se uvrsti u zakone, politike i programe koji se odnose na decu.

3 Građanska prava i slobode

(članovi 7, 8, 13 i 37(a) Konvencije o pravima deteta)

Registracija po rođenju

33. Komitet konstatuje da je Država ugovornica postigla zadovoljavajući nivo registracije deteta po rođenju u gotovo svim delovima zemlje, međutim izražava zabrinutost zbog propusta i jaza koji u tom smislu postoji, posebno kad je reč o romskoj populaciji i interno raseljenim licima. Komitet izražava zabrinutost zbog činjenice da je procedura

registrovanja rođenja preterano komplikovana i da se dešava da deca ne budu registrovana usled toga što njihovi roditelji nemaju potrebna identifikaciona dokumenta. Komitet izražava zabrinutost zbog toga što ova činjenica može dovesti decu romske populacije i interno raseljenih lica u ugrožen položaj građana bez dokumenata, što im dalje može onemogućiti pristup osnovnim uslugama.

34. U svetlu člana 7 Konvencije, Komitet insistira da Država ugovornica kao stvar prioriteta nastavi i intenzivira napore na uspostavljanju takvog sistema koji bi obezbedio registrovanje sve dece koja su rođena na njenoj teritoriji – bez obzira na nacionalnost i status roditelja dece. Komitet dalje daje preporuku da Država ugovornica preduzme posebne korake u cilju otklanjanja postojećeg jaza i prepreka za opšte registrovanje građana i da obezbedi registrovanje romske dece i dece interno raseljenih lica, kako bi osigurala ovim grupama uživanje punog spektra prava priznatih Konvencijom.

Mučenje i nehumane ili ponižavajuće kazne ili postupci

35. Komitet pozdravlja napore uložene u cilju otklanjanja uočenih nedostataka kada je reč o staranju o šticećenicima u Specijalnom zavodu za decu i omladinu u Stamnici „Dr. Nikola Šumenković”. Komitet i dalje izražava zabrinutost zbog tretmana dece sa invaliditetom u određenim ustanovama za socijalno staranje, gde se kako je navedeno deca izlažu dugotrajnim i ozbiljnim oblicima sputavanja i izolovanja, što se može podvesti pod zlostavljanje ili, štaviše, mučenje.
36. Komitet daje preporuku da Država ugovornica preduzme sve neophodne mere u cilju konačnog ukidanja takvih praksi koje se u

nekim ustanovama primenjuju prema deci sa invaliditetom a koje se mogu definisati kao zlostavljanje ili mučenje, kao i da intenzivira napore kojima će se rešiti uzroci i sprečiti ozbiljno ili produženo sputavanje i izolacija dece. Komitet takođe daje preporuku da se usvoje zakonske mere kako bi deca žrtve ovakvih praksi bila obeštećena i rehabilitovana, i kako bi se obezbedila sistematska obuka zdravstvenih i socijalnih radnika o ljudskim pravima koja imaju deca sa invaliditetom.

Osvrt na Studiju UN o nasilju nad decom

37. U vezi sa Studijom Generalnog sekretara Ujedinjenih nacija o nasilju nad decom (A/61/299), Komitet daje preporuku Državi ugovornici da:

- a) Preduzme sve neophodne mere za sprovođenje preporuka sadržanih u izveštaju nezavisnog eksperta u Studiji UN o nasilju nad decom, uzimajući pritom u obzir i rezultate i preporuke usvojene na Regionalnoj konsultaciji za Evropu i Centralnu Aziju koja je održana od 05.07.2005. do 07.07.2005 u Ljubljani, u Sloveniji. U tom smislu, Komitet daje izričite preporuke Državi ugovornici da preduzme sledeće korake:
 - 1) Zabrani sve oblike nasilja nad decom;
 - 2) Stimuliše nenasilne vrednosti i podizanje svesti;
 - 3) Obezbedi usluge oporavka i reintegracije u društvo;
 - 4) Razvije i sprovodi sistematsko prikupljanje podataka i istraživanja na nivou države;

- b) Koristi navedene preporuke kao sredstvo u svom delovanju u partnerstvu sa građanskim društvom a uz uključivanje dece, kako bi se svoj deci pružila zaštita od svih oblika fizičkog, seksualnog i psihološkog nasilja i kako bi se uhvatio zamah za konkretne i, kada je potrebno, vremenski definisane akcije preduzete u cilju sprečavanja nasilja nad decom i zloupotrebe dece, odnosno u cilju pružanja adekvatnog odgovora na pojavu takvog nasilja ili zloupotrebe;
- v) Koristi, u ovom kontekstu, tehničku pomoć organizacija kao što su UNICEF, Kancelarija Visokog komesarijata Ujedinjenih nacija za ljudska prava (OHCHR), Svetska zdravstvena organizacija (WHO), kao i drugih nadležnih agencija, među kojima su i Međunarodna organizacija rada MOR, Organizacija Ujedinjenih nacija za obrazovanje, nauku i kulturu (UNESCO), Visoki komesarijat UN za izbeglice (UNHCR) i partnerskih nevladinih organizacija.

4 Porodična sredina i alternativna briga o detetu

[članovi 5, 18 (stavovi 1–2), 9–11, 19–21, 25, 27 (stav 4)
i 39 Konvencije o pravima deteta]

38. Komitet konstatuje napredak koji je Država ugovornica postigla u zakonodavstvu, između ostalog i kroz usvajanje novog Ustava, Porodičnog zakona i mere zajedničkog starateljstva nad decom, ali i kroz uvođenje drugih mera, kao što je osnivanje Fonda za socijalne inovacije, koje je Država ugovornica preduzela kako bi poboljšala položaj deteta pod alternativnim porodičnim staranjem i kako bi smanjila broj dece u ustanovama za smeštaj dece. Komitet takođe

konstatuje da je učinjen pomak kada je reč o uslugama, i to u pravcu njihove decentralizacije i jače orijentisanosti na samu zajednicu, što bi za cilj trebalo da ima poboljšanje standarda života koji vodi ka reintegraciji. Komitet međutim izražava zabrinutost zbog činjenice da ne postoji sistem sistematske podrške i pružanja multisektorskih usluga roditeljima. Komitet dalje izražava zabrinutost zbog činjenice da su mere koje se preduzimaju u cilju pružanja podrške porodici i u cilju sprečavanja unazađenja porodičnih odnosa i posledica takvog unazađenja po decu – uopšteno uzevši slabe, a razlog za to se može naći u nedovoljnom broju dobro obučениh socijalnih radnika.

39. Komitet daje preporuke Državi ugovornici da preduzme sledeće korake:

- a) Primeni delotvorne mere za postizanje jače podrške i bolje socijalne pomoći porodicama kreiranjem jedne sveobuhvatne i detaljne porodične politike koja će biti orijentisana na dete i koja će omogućiti porodici da se stara o detetu u kući, u svim slučajevima gde je to moguće, i kojom će se stimulisati dobri odnosi na relaciji dete–roditelj;
- b) Unapredi i intenzivira profesionalnu obuku socijalnih radnika;
- v) Proširi obim i poboljša kvalitet socijalne i psihološke podrške deci i porodicama kojima je pomoć potrebna.

Deca lišena porodične sredine

40. Komitet pozdravlja činjenicu da odluku o oduzimanju deteta i smeštanju u instituciju donosi isključivo sud. Komitet dalje pozdravlja

posvećenost Države ugovornice, s jedne strane, deinstitutionalizaciji dece, a s druge strane, poboljšanju standarda u postojećim institucijama. Komitet međutim izražava zabrinutost zbog činjenice da se, uprkos postojanju podataka o uslovima i položaju dece i postojanju nacionalnih standarda i procedura za donošenje i preispitivanje odluke o upućivanju i smeštanju dece u instituciju, ti standardi ne primenjuju. Komitet dalje izražava zabrinutost zbog velikog broja dece a posebno dece sa smetnjama u razvoju koja su ostavljena u institucijama, često veoma udaljenim od njihovog prvobitnog mesta stanovanja, kao i zbog niskog kvaliteta nege i staranja o deci. Komitet takođe izražava zabrinutost zbog malog broja hraniteljskih porodica.

41. Komitet daje preporuke Državi ugovornici da preduzme sledeće korake:
 - a) Pojača napore koje ulaže u cilju deinstitutionalizacije smeštaja za decu, i pri tom obezbedi postojanje dodatnih struktura koje će pratiti i pružati podršku i usluge u procesu reintegracije dece koja napuštaju institucionalno staranje;
 - b) Primenjuje nacionalne procedure za procenu kod donošenja odluka o upućivanju i smeštanju dece u institucije i kod preispitivanja tih odluka, kako bi se osiguralo da deca koja su smeštena u institucije koje se zatvaraju budu u potpunosti obavestena o situaciji, učestvuju u donošenju odluke o budućem smeštaju, kao i da ta deca zadrže sva prava na socijalnu zaštitu;
 - v) Podstiče građane da prihvate ulogu roditelja–hranitelja, između ostalog i time što će im obezbediti zaposlenje.

Usvajanje dece

42. Komitet izražava žaljenje zbog činjenice da su dostavljene informacije o proceduralnim aspektima usvojenja – štute. Komitet se zalaže za razmatranje odnosno pospešivanje trajnosti porodičnog staranja prilikom usvajanja deteta. Komitet konstatuje da Država ugovornica nije ratifikovala Hašku Konvenciju o zaštiti dece i saradnji kod međudržavnog usvojenja iz 1993.
43. Komitet daje preporuke Državi ugovornici da preduzme sledeće korake:
 - a) Definiše uslove pod kojima se dete može usvojiti i obezbedi da biološki roditelji i dete budu u potpunosti informisani o svim relevantnim pitanjima pre nego što daju svoju saglasnost na odluku;
 - b) Identifikuje decu koja se potencijalno mogu usvojiti i, pošto istraži mogućnosti za održavanje veze sa biološkim porodicama, pospeši proces usvajanja;
 - v) Obezbedi da se prilikom usvajanja vodi računa o najboljem interesu deteta i o detetovom mišljenju;
 - g) Dozvoli usvajanje samo ukoliko se ustanovi da su potencijalni usvojitelji podobni i pripremljeni za usvajanje deteta;
 - d) Obezbedi i stimuliše upotrebu usluga savetovaništva prilikom usvajanja deteta kao i usluga koje se odnose na period nakon usvojenja;

- d) Radi na podizanju svesti o usvajanju dece generalno, ali i stimuliše usvajanje onih grupa dece koja se teže usvajaju, kao što su braća i sestre, deca sa invaliditetom ili deca pripadnici nacionalnih manjina;
- e) Razmotri pitanje ratifikacije Haške Konvencije o zaštiti dece i saradnji kod međudržavnog usvojenja iz 1993.

Zloupotreba i zanemarivanje dece

44. Komitet konstatuje da Država ugovornica preduzima mere u cilju ojačavanja domaćeg zakonodavstva, izgradnje sudskih kapaciteta i podizanja svesti u široj javnosti kada je reč o zloupotrebljavanju i zanemarivanju dece. Komitet pozdravlja uvrštavanje zaštitnih mera protiv nasilja u porodici u Krivični zakonik i Porodični zakon kao i u nedavno pripremljen nacrt Nacionalne strategije za borbu protiv nasilja i Nacionalni plan akcije. Komitet međutim izražava zabrinutost zbog činjenice da se navedene uredbe ne sprovode i da opšta atmosfera nasilja, uključujući i porodično nasilje i dalje preovladava u srpskom društvu. Komitet takođe izražava zabrinutost zbog nepostojanja mehanizama obaveštavanja zbog čega slučajevi nasilja u porodici ostaju neprijavljeni, kao i slučajevi drugih oblika zloupotrebljavanja dece uključujući i seksualno zloupotrebaljavanje dece. Komitet dalje izražava zabrinutost zbog činjenice da su postojeći programi obučavanja stručnih lica za sprečavanje i borbu protiv ovakvih zloupotreba dece – nedovoljni.

45. U svetlu člana 19 i drugih odredaba Konvencije koje se odnose na pitanje zlorabotrebte i zanemarivanja dece, Komitet daje izričite preporuke Državi ugovornici da preduzme sledeće korake:
- a) Obezbedi efikasnu primenu svojih zaštitnih mera i zakona usmerenih na sprečavanje nasilja i borbu protiv nasilja;
 - b) Pojača napore koje ulaže u cilju sprečavanja i borbe protiv svih oblika porodičnog nasilja i zlorabotrebte dece, između ostalog i ustanovljavanjem sveobuhvatnog sistema obaveštavanja i usvajanjem mera i politika koje će doprineti menjanju stavova u okviru porodice i društva;
 - v) Obezbedi efikasan sistem procene, upućivanja i smeštanja dece u instituciju, obezbedi efikasnu ali i po dete najbezbolniju istragu u sudskom postupku u slučajevima porodičnog nasilja i zlorabotrebte deteta uključujući i seksualne zlorabotrebte deteta u porodici, i obezbedi sprovođenje krivičnih sankcija protiv počinitelaca ovih krivičnih dela vodeći pritom računa o zaštiti prava deteta na privatnost;
 - g) Obezbedi pružanje usluga podrške, u cilju psihološkog oporavka i reintegracije deteta u društvo vodeći pritom računa da ne dođe do pojave stigmatizacije žrtve;
 - d) Preduzme korake u cilju unapređenja razumevanja i nenasilne komunikacije.

Telesno kažnjavanje

46. Komitet posebno izražava zabrinutost zbog činjenice da telesno kažnjavanje u okviru porodice još uvek nije stavljeno van zakona, tako da se i dalje koristi kao široko rasprostranjen disciplinski metod.
47. Komitet daje preporuke Državi ugovornici da hitno i izričito zabrani telesno kažnjavanje u okviru porodice i zakonski tu zabranu i sprovede. Država ugovornica se dalje podstiče da pokrene kampanje za podizanje svesti i organizuje edukacione projekte na temu nenasilnih disciplinskih metoda, kao i da sprovede istraživanja o rasprostranjenosti telesnog kažnjavanja dece u porodici i na drugim mestima, i da primeni zakon.

5 Osnovna zdravstvena i socijalna zaštita

(članovi 6, 18 (stav 3), 23, 24, 26, 27 (stav 1–3)

Konvencije o pravima deteta)

Deca sa smetnjama u razvoju

48. Komitet pozdravlja činjenicu da Država ugovornica ulaže napore kako bi pružila pomoć deci sa smetnjama u razvoju i njihovim porodicama, da pokreće edukacione pilot programe i projekte i da preduzima korake u cilju deinstitucionalizacije dece i okretanju ka nezi deteta u okviru porodice. Komitet pozdravlja korake koje je Država ugovornica preduzela kako bi se, nakon odluke ministarstva od 09.05.2008. bez odlaganja zabranilo smeštanje dece u dom za lica ometena u razvoju Kuline. Komitet međutim izražava zabrinutost zbog činjenice da je

veliki broj dece sa smetnjama u razvoju, posebno sa smetnjama u mentalnom i dalje institucionalizovan, i to često zajedno sa odraslim licima. Komitet takođe izražava zabrinutost zbog činjenice da veliki broj dece sa smetnjama u razvoju nije uključen u redovni sistem školstva kao i zbog generalnog nedostatka sredstava i obučenog osoblja za rad sa takvom decom. Komitet dalje izražava zabrinutost zbog rasprostranjenosti takvih stavova u društvu koji dovode do stigmatizacije dece sa smetnjama u razvoju.

49. Kada je reč o naporima Države ugovornice da obezbedi jednake uslove za puno učešće dece sa smetnjama u razvoju u svim sferama života, Komitet skreće pažnju na važnost Standardnih pravila o izjednačivanju mogućnosti za osobe sa smetnjama u razvoju koje je usvojila Generalna skupština Ujedinjenih nacija (Rezolucija 48/96) i Opšteg komentara Komiteta br. 9 (2006.) o pravima dece sa smetnjama u razvoju (CRC/C/GC/9), i daje preporuke Državi ugovornici da preduzme sledeće korake:
- a) Prikupi relevantne statističke podatke o deci sa smetnjama u razvoju i upotrebi takve neobjedinjene podatke za razvoj sveobuhvatne i specifične nacionalne politike o smetnjama u razvoju koja bi promovisala jednake mogućnosti u društvu za osobe sa smetnjama u razvoju;
 - b) Obezbedi da politika obrazovanja i nastavni programi u svim segmentima odražavaju princip punog učešća i ravnopravnosti kada je reč o deci sa smetnjama u razvoju, kao i da takva deca budu u onoj meri u kojoj je to moguće uključena u redovan sistem državnog obrazovanja, što podrazumeva u nekim slučajevima

i izradu posebnih nastavnih programa u skladu sa njihovim specijalnim potrebama;

- v) Nadgleda i ocenjuje kvalitet usluga koje se pružaju deci sa smetnjama u razvoju i obaveštava širu javnost o postojanju tj. ponudi svih usluga koje stoje deci sa smetnjama u razvoju na raspolaganju;
- g) Obezbedi deci sa smetnjama u razvoju pristup odgovarajućoj socijalnoj i zdravstvenoj zaštiti, uključujući i hitne intervencije, usluge psiholoških i drugih savetovališta;
- d) Obezbedi adekvatnu obuku za sve stručne kadrove koji rade sa i za decu sa smetnjama u razvoju, između ostalog i za nastavnike, socijalne radnike, zdravstvene radnike i pomoćno zdravstveno i drugo osoblje;
- đ) Ratifikuje Konvenciju o pravima osoba sa smetnjama u razvoju i Fakultativni protokol uz tu Konvenciju, koje su potpisane 17.12.2007.;
- e) Zatraži tehničku saradnju i sa UNICEF-om i Svetskom zdravstvenom organizacijom (WHO).

Zdravlje i zdravstvena zaštita

50. Komitet pozdravlja zakonske i druge mere koje Država ugovornica preduzima u cilju obezbeđenja jednakog pristupa zdravstvenoj zaštiti za sve građane. Komitet međutim izražava zabrinutost zbog činjenice da je kvalitet zdravstvenih usluga koje se pružaju građanima generalno

loš, posebno u ruralnim oblastima, i zbog činjenice da se pripadnici ugroženih grupa suočavaju sa raznim teškoćama kada je reč o pristupu uslugama zdravstvene zaštite. Komitet dalje izražava zabrinutost zbog velikog broja građana koji nisu pokriveni obaveznim zdravstvenim osiguranjem i zbog neobučenosti i neopremljenosti raspoloživog medicinskog osoblja za adekvatan rad sa decom sa posebnim potrebama. Komitet dalje izražava zabrinutost zbog činjenice da je stopa smrtnosti novorođenčadi, iako postoje poboljšanja, i dalje ostala visoka, posebno među nacionalnim manjinama kao što je romska nacionalna manjina, i zbog nedovoljnog broja „Bolnica – prijatelja beba” sa specijalnim pogodnostima i paketima za bebe.

51. Komitet daje preporuke Državi ugovornici da preduzme sledeće korake:
 - a) Učini sve što je potrebno kako bi obezbedila svoj deci pristup besplatnoj odnosno neprofitnoj zdravstvenoj zaštiti, sa posebnim naglaskom na decu koja pripadaju ugroženim grupama;
 - b) Raspedeli odgovarajuća finansijska sredstva za sektor zdravstva, izradi i sprovede sveobuhvatne i detaljne politike za unapređenje zdravstvenog položaja dece;
 - v) Nastavi sa merama za smanjenje stope smrtnosti novorođenčadi i dece do 5 godina starosti, između ostalog i time što će zagarantovati ravnopravan pristup kvalitetnim prenatalnim i postnatalnim medicinskim uslugama i ustanovama;
 - g) Ojača napore za poboljšanje nutricionističkog položaja dece, sa posebnim naglaskom na decu koja pripadaju ugroženim grupama, kroz edukaciju i promovisanje zdravog načina ishrane;

- d) Olakša i omogući širi pristup primarnoj zdravstvenoj zaštiti majkama i deci u svim delovima zemlje;
- đ) Nastavi sa ojačavanjem onih preventivnih mera koje su ključne za zdrav razvoj deteta, posebno omogućavanjem šireg pristupa bolnicama koje su dobile oznaku „Bolnica – prijatelj beba” gde se novorođenčad ne razdvaja od majki nakon rođenja.

Dojenje

- 52. Komitet konstatuje da, uprkos činjenici da je stopa ranog dojenja novorođenčadi relativno visoka, stopa isključivog dojenja beba u prvih 6 meseci života ostaje i dalje niska. Komitet konstatuje, sa jedne strane zabrinjavajuće visoku prisutnost reklama u medijima koje propagiraju zamenu za majčino mleko, a sa druge strane nedovoljan broj „Bolnica – prijatelja beba”.
- 53. Komitet daje preporuke Državi ugovornici da promoviše isključivo dojenje beba u prvih 6 meseci i da pojača nadzorne kapacitete za sprovođenje Međunarodnog kodeksa marketinga zamene za majčino mleko. Komitet takođe daje preporuku da Država ugovornica posveti posebnu pažnju prioritetnom pitanju osnivanja „Bolnica – prijatelja beba”.

Zdravlje adolescenata

- 54. Komitet pozdravlja nedavno donete strategije i zakone kao i pojačane napore na podizanju svesti koje je Država ugovornica uložila u cilju obezbeđenja zaštite adolescenata, između ostalog i kroz usvajanje

novog Zakona o zdravstvenoj zaštiti i Zakona o zdravstvenom osiguranju. Komitet međutim izražava zabrinutost zbog činjenice da nepostoji sveobuhvatna državna strategija ili sistematski odgovori na pitanja iz oblasti zdravlja adolescenata, kao i zbog ekstremno visoke stope trudnoća među tinejdžerima. Komitet takođe izražava zabrinutost zbog činjenice da se pravo deteta na privatnost u školama i sistemu zdravstva ne poštuje u potpunosti, posebno kada je reč o lekarskim pregledima i tretmanima, kao i zbog činjenice da ne postoji sveobuhvatna politika u oblasti mentalnog zdravlja.

55. Komitet daje preporuke Državi ugovornici da, imajući u vidu Opšti komentar br. 4 Komiteta za prava deteta, koji se odnosi na zdravlje i razvoj adolescenata, preduzme sledeće korake:
- a) Pojača napore orijentisane na pitanja zdravlja adolescenata i obezbedi efikasno sprovođenje programa za zdravlje adolescenata, između ostalog i kroz obezbeđenje adekvatnih finansijskih sredstava;
 - b) Obezbedi za adolescente usluge savetovališta koja će biti osetljiva za pitanja dece i osiguravati poverljivost;
 - v) Preduzme delotvorne mere za ustanovljavanje uslova za poštovanje prava dece na privatnost;
 - g) Kreira sveobuhvatnu politiku u oblasti mentalnog zdravlja dece i adolescenata sa obavezujućim komponentama, u skladu sa preporukama Svetske zdravstvene organizacije, između ostalog i u vezi sa aktivnostima za unapređenje mentalnog zdravlja, prevencijom mentalnih poremećaja u primarnoj zdravstvenoj

zaštiti, uslugama za ambulantne i bolničke pacijente koji pate od emotivnih i mentalnih poremećaja, a u cilju smanjenja stopa samoubistava i institucionalizacije.

Zloupotreba narkotika, duvana, alkohola i drugih supstanci

56. Komitet konstatuje da je Država ugovornica preduzela mere za zakonsko sankcionisanje trgovine nelegalnim supstancama. Komitet međutim i dalje izražava zabrinutost zbog čestih slučajeva konzumiranja droga, cigareta, alkohola i drugih toksičnih supstanci među decom.
57. Komitet daje preporuke Državi ugovornici da preduzme sve neophodne mere u borbi protiv dečijeg korišćenja nelegalnih supstanci, alkohola i duvana, između ostalog i time što će redovno, precizno i objektivno obaveštavati decu o opasnostima upotrebe toksičnih supstanci i duvana i obezbediti pomoć i podršku deci u prevladavanju takvih navika ili zavisnosti.

Životni standard

58. Komitet konstatuje da veliki broj porodica živi u teškim ekonomskim uslovima, dok oko 10% živi ispod zvanične granice siromaštva i bez pristupa osnovnim uslugama. Komitet i dalje izražava zabrinutost zbog činjenice da veliki broj domaćinstava i javnih institucija, i u urbanim i u ruralnim sredinama, nema dovod kvalitetne vode i adekvatan sanitarni sistem. Komitet takođe izražava zabrinutost zbog velikih razlika u životnom standardu kod različitih grupa dece

i porodica. To je posebno naglašeno kod romske populacije, gde je siromaštvo četiri do pet puta izraženije nego kod ostalog stanovništva i gde je pristup socijalnim uslugama mnogo uži, između ostalog i zbog praksi koje se mogu klasifikovati kao diskriminacija. Komitet izražava zabrinutost zbog činjenice da loši životni uslovi mogu ozbiljno ograničiti uživanje dečijih prava, kako u okviru porodice i škole, tako i u kulturnim aktivnostima sa vršnjacima.

59. U skladu sa članom 27 Konvencije, Komitet daje preporuke Državi ugovornici da preduzme sledeće korake:

- a) Pojača napore orijentisane na borbu protiv niskog životnog standarda dece i porodica koje žive u siromaštvu, između ostalog i obezbeđivanjem sredstava za mere za smanjivanje siromaštva, posebno na lokalnom nivou i na nivou zajednice;
- b) Obezbedi da se prilikom planiranja i sprovođenja programa za smanjivanje siromaštva saslušaju i uzmu u obzir mišljenja dece koja žive u siromaštvu, posebno na nivou zajednice;
- v) Preduzme mere u cilju ustanovljavanja programa sigurne mreže koji će pre svega biti orijentisani na najugroženije grupe sa ciljem da im se obezbedi uživanje slobodnog pristupa socijalnim i zdravstvenim uslugama kao i obrazovanju, i adekvatno stambeno rešenje što podrazumeva dovod čiste vode za piće i sanitarni sistem;
- g) Preduzme korake za redovno praćenje položaja siromašne dece kao i za hitno delovanje u svim slučajevima lišavanja i obespravljivanja.

6 *Obrazovanje, slobodno vreme i kulturne aktivnosti*

(članovi 28, 29 i 31 Konvencije o pravima deteta)

Obrazovanje, profesionalna obuka i savetovanje o izboru budućeg zanimanja

60. Komitet pozdravlja ohrabrujuće pomake na polju smanjenja stope nepismenosti i unapređenja nivoa obrazovanja, kao i sve veći broj predškolskih ustanova, sprovođenje obavezne pripreme za školu i usvajanje Akcionog plana za unapređenje obrazovanja Roma. Komitet takođe konstatuje da je Država ugovornica, u okviru reforme obrazovanja, preduzela značajne korake kada je reč o reorganizaciji i modernizaciji školskog sistema, što uključuje i revizije nastavnih programa, obuku nastavnika i evaluaciju postignutih rezultata. Komitet, međutim, i dalje izražava zabrinutost zbog:

- a) Činjenice da su izdvajanja za školstvo iz budžeta mala, a napredovanje u sprovođenju reforme sporo;
- b) Činjenice da u besplatnom školovanju postoje tzv. skriveni troškovi, na primer za udžbenike, školski pribor, prevoz, a takođe i za privatne časove koje učenici uzimaju zbog toga što je kvalitet obrazovnog sistema nezadovoljavajući.
- v) Činjenice da su mnoge škole u lošem stanju i moraju da se renoviraju, da su loše opremljene i da nastavnici nisu obučeni za interaktivan metod učenja;

- g) Činjenice da se ne upisuju sva deca u školu, da mnoga deca napuštaju školu, da deca koja pripadaju ugroženim grupama postižu slabije rezultate uključujući tu i decu iz ruralnih oblasti, siromašnu decu, decu pripadnike romske nacionalne manjine i decu pripadnike drugih nacionalnih manjina, decu izbeglice i decu interno raseljenih lica;
 - d) Činjenice da je napredovanje u obučavanju nastavnika koji će držati nastavu na jezicima manjina do potrebnog broja – sporo;
 - đ) Činjenice da je uvrštavanje edukacije o ljudskim i pravima deteta u škole na svim nivoima – marginalno;
 - e) Činjenice da školovanje i obuka za tehnička stručna zanimanja, između ostalog i za decu koja su napustila školu – nisu u dovoljnoj meri uzeli maha;
 - ž) Činjenice da je nasilje među decom, kako se navodi, posebno među učenicima srednjih škola, veoma prisutno;
 - z) Činjenice da je kvalitet obrazovanja nezadovoljavajući a položaj dece koja pripadaju najugroženijim grupama – zabrinjavajući.
61. Komitet daje preporuke Državi ugovornici da preduzme sledeće korake:
- a) Obezbedi punu realizaciju prava deteta na obrazovanje, kako bi sva deca koja pripadaju ugroženim grupama, uključujući tu i decu iz ruralnih oblasti, siromašnu decu, decu pripadnike romske nacionalne manjine i decu pripadnike drugih nacionalnih manjina, decu izbeglice i decu interno raseljenih lica, mogla u potpunosti da uživaju svoje pravo na obrazovanje.

- b) Poveća efikasnost obrazovnog sistema, što podrazumeva i veća izdvajanja iz budžeta za školstvo;
- v) Unapredi profesionalnost i stručnu obučenost nastavnika, posveti posebnu pažnju učenicima koji sporije usvajaju gradivo i smanji stopu napuštanja školovanja među decom koja pripadaju ugroženim grupama;
- g) Pojača napore na obezbeđivanju kvalitetnijeg obučavanja nastavnika, kako pre tako i u toku rada, u cilju intenziviranja upotrebe interaktivnih metoda podučavanja;
- d) Poveća ponudu programa školovanja i obučavanja mladih ljudi za tehnička stručna zanimanja kako bi im se olakšalo učešće na tržištu rada;
- đ) U svetlu člana 29 Konvencije, Komitet daje preporuke Državi ugovornici da preduzme sledeće korake:
 - 1) Nastavi i pojača napore za poboljšanje kvaliteta obrazovanja, kontinuiranom reformom nastavnih programa;
 - 2) Uvrsti obučavanje o ljudskim i pravima deteta u redovne nastavne programe;
 - 3) Organizuje odgovarajuće programe i aktivnosti za kreiranje atmosfere tolerancije, mira i razumevanja kulturnih različitosti, namenjene svoj deci u cilju sprečavanja netolerancije, siledžijstva i diskriminacije u školama i društvu u celini;

- 4) Deluje u skladu sa Opštim komentarom br. 1 Komiteta za prava deteta, koji se odnosi na ciljeve obrazovanja, sa posebnim osvrtom na decu koja pripadaju najugroženijim grupama, uključujući tu i decu pripadnike romske nacionalne manjine i decu pripadnike drugih nacionalnih manjina, siromašnu decu, decu izbeglice i decu povratnike, decu sa smetnjama u razvoju i td.

*Odmor, slobodno vreme, rekreacija i učešće
u kulturnim i umetničkim aktivnostima*

62. Komitet pozdravlja pažnju koju Država ugovornica poklanja sportskim i rekreativnim sadržajima u školama kao i podršku koju pruža organizaciji sportskih aktivnosti i učešću dece u takvim aktivnostima. Komitet međutim izražava zabrinutost zbog činjenice da je pristup sportskim objektima još uvek uslovljen visinom porodičnih prihoda.
63. U svetlu člana 31 Konvencije, Komitet podstiče Državu ugovornicu da nastavi i pojača unapređivanje dečjeg sporta, rekreacije, igre i kulturnih aktivnosti, između ostalog i time što će nastaviti da izdvaja potrebna finansijska sredstva i da obezbeđuje tehničku saradnju kroz specijalizovane projekte.

7 Posebne zaštitne mere

[članovi 22, 30, 38, 39, 40, 37 b)–d), 32–36
Konvencije o pravima deteta]

Deca izbeglice

64. Komitet pozdravlja usvajanje Zakona o azilu (2007) i napredak koji je time postignut u ustanovljavanju jasnog pravnog okvira za regulisanje tretmana izbeglih lica. Komitet međutim izražava zabrinutost zbog činjenice da veliki procenat dece–povratnika i dalje nije registrovan, zbog čega ta deca nemaju pristup osnovnim uslugama.
65. Komitet daje preporuke Državi ugovornici da primeni sve neophodne mere kako bi sva deca, uključujući i decu–povratnike, bila zvanično i kompletno registrovana i time dobila pravo korišćenja usluga sistema socijalne zaštite.

Ekonomska eksploatacija i dečiji rad

66. Komitet pozdravlja činjenicu da je Država ugovornica ratifikovala Konvenciju MOR br.182 u vezi sa Zabranom i neposrednom akcijom za eliminaciju najgorih oblika dečjeg rada, u cilju unapređenja posebne zaštite dece. Komitet međutim izražava zabrinutost zbog činjenice da dečiji rad još uvek postoji na teritoriji Države ugovornice, posebno u ruralnim krajevima a pre svega u neformalnom sektoru. Komitet dalje izražava žaljenje zbog nedostatka podataka koji bi se odnosili na navedeni problem.

67. Komitet daje preporuke Državi ugovornici da, shodno članu 32 MOR Konvencije br.182 u vezi sa Zabranom i neposrednom akcijom za eliminaciju najgorih oblika dečjeg rada, preduzme sledeće korake:
- a) Sprovede temeljno i sveobuhvatno istraživanje o broju, sastavu i karakteristikama dece koja rade, na osnovu kojeg će zatim izraditi i sprovoditi detaljne strategije i politike koje će za cilj imati identifikovanje uzroka dečjeg rada i sprečavanje dalje pojave takvih uzroka, a u slučajevima legalnog dečijeg rada – usaglašavanje uslova rada sa međunarodnim standardima i iskorenjivanje onih segmenta rada koji se definišu kao eksploatacije;
 - b) Sarađuje u smislu gore navedenog, ukoliko je potrebno, sa Programom međunarodnog iskorenjivanja dečjeg rada koji je pokrenula Međunarodna organizacija rada (ILO–IPEC) i sa UNICEF-om.

Deca ulice

68. Komitet uvažava mere koje Država ugovornica primenjuje kada je reč o pravima i potrebama dece sa ulice, kao što je sprovođenje programa „Deca ulice” zahvaljujući kojem je 27 romske dece dobilo brigu i zaštitu. Komitet međutim izražava zabrinutost zbog činjenice da su deca na ulici posebno ugrožena odnosno potencijalno izložena trgovini decom kao i ekonomskoj i seksualnoj eksploataciji.
69. Komitet podstiče Državu ugovornicu da nastavi sa radom na realizaciji prava i zadovoljenju potreba dece sa ulice, u saradnji sa relevantnim nevladinim organizacijama, kao i da posveti posebnu pažnju korenima

i uzrocima ove pojave i izradi strategije za podizanje svesti o pravima dece sa ulice. Dalje, Komitet daje preporuku da Država ugovornica ažurno pristupi pružanju zaštite i pomoći deci koja trenutno žive na ulici, uzimajući pri tom u obzir i mišljenja te dece. Komitet takođe smatra da je neophodno da Država ugovornica razvije i sprovedi preventivne programe protiv napuštanja porodice i škole.

Seksualna eksploatacija i trgovina decom

70. Komitet pozdravlja činjenicu da je Država ugovornica ratifikovala Fakultativni protokol uz Konvenciju o pravima deteta, o prodaji dece, dečjoj prostituciji i dečjoj pornografiji, kao i da je ustanovila Republički nacionalni tim za prevenciju i suzbijanje trgovine ljudima. Komitet međutim izražava zabrinutost zbog nedostatka podataka i nepostojanja sveobuhvatne nacionalne strategije za sprečavanje trgovine decom i seksualne eksploatacije dece. Komitet dalje izražava zabrinutost zbog nepostojanja programa i usluga rehabilitacije i reintegracije namenjenih isključivo deci žrtvama seksualne eksploatacije, i izveštaja iz organa za sprovođenje zakona o seksualnim zloupotrebama dece.
71. Komitet daje preporuke Državi ugovornici da preduzme sledeće korake:
- a) Ojača napore u cilju smanjenja i prevencije pojava seksualne eksploatacije, prodaje dece i trafikinga, između ostalog i time što će izraditi temeljnu studiju i bazu podataka o učestalosti i dimenzijama ovog problema i sprovede sveobuhvatne strategije i politike;

- b) Intenzivira saradnju sa nadležnim autoritetima u državama iz kojih su deca ilegalno dovedena, u cilju borbe protiv ove pojave;
- v) Nastavi sa procesom senzibilizacije stručnjaka, roditelja, dece i šire javnosti u odnosu na probleme seksualne eksploatacije dece i trafikinga, putem edukacije i medijske kampanje;
- g) Izradi sveobuhvatnu nacionalnu strategiju za sprečavanje trafikinga i seksualne eksploatacije dece;
- d) Poveća nivo zaštite koju pruža deci žrtvama trafikinga i seksualne eksploatacije, i da ih tretira kao žrtve a ne kao počiniocce krivičnih dela. Komitet preporučuje da se ovo uradi kroz prevenciju, zaštitu svedoka, reintegraciju u društvo, i omogućavanje pristupa zdravstvenoj zaštiti i psihološkoj pomoći i podršci, koordinisanim naporima i uz učešće nevladinih organizacija. U tom smislu, trebalo bi uzeti u obzir tekst Deklaracije i Agende za akciju, koje su usvojene na Prvom (1996) i Drugom (2001) svetskom kongresu protiv komercijalne eksploatacije dece;
- đ) Ustanovi takve mehanizme za primanje i rešavanje individualnih pritužbi dece, osim već postojeće besplatne SOS linije za pomoć deci, koji će biti lako dostupni, delotvorni, senzibilisani za pitanja dece (uključujući i decu iz starosne grupe 14–18) i koji će garantovati poverljivost podataka;
- e) Obezbedi krivično gonjenje učinilaca ovih krivičnih dela;
- ž) Obezbedi obuku za službenike organa za sprovođenje nadzora,

ispitivanja po pritužbama i žalbama i sudskom gonjenju učinilaca
– na najbezbolniji način po dete–žrtvu;

- z) Sarađuje u smislu gore navedenog, ukoliko je potrebno, i sa UNICEF-om.

Maloletničko pravosuđe

72. Komitet pozdravlja usvajanje Zakona o maloletnim učinocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica, čijim se odredbama regulišu posebna pitanja iz ovog domena, između ostalog i: obavezna usluga branioca za maloletnike, izuzeće i ograničena dužina trajanja postupaka, kao i mogućnost primene alternativnih rešenja, kao što je edukativna i psihološka podrška i vođenje maloletnih prestupnika, umesto da sada obavezne zatvorske kazne u kazneno-popravnim zavodima za maloletnike. Komitet takođe pozdravlja pokretanje različitih projekata koji za cilj imaju reintegraciju maloletnih prestupnika u društvo. Komitet međutim izražava zabrinutost zbog činjenice da se postojeće uredbe ne primenjuju usled raznih realnih ograničenja, kao i zbog činjenice da ne postoji efikasan sistem maloletničkog pravosuđa, odnosno, tužilaca, sudija i socijanih radnika koji su usko specijalizovani za rad sa decom koja dođu u sukob sa zakonom.
73. Komitet daje preporuke Državi ugovornici da preduzme sledeće korake:
- a) Nastavi i intenzivira rad na obezbeđenju pune primene standarda maloletničkog prava, posebno članova 37, 40 i 39 Konvencije ali i drugih međunarodnih standarda iz ovog domena, kao što su

Standardna minimalna pravila Ujedinjenih nacija za maloletničko pravosuđe (Pekinška pravila), Smernice Ujedinjenih nacija za prevenciju maloletničke delinkvencije (Rijadske smernice) i Pravila Ujedinjenih nacija o zaštiti maloletnika lišenih slobode (Havanska pravila), uzimajući pri tom u obzir i Opšti komentar br. 10 Komiteta, koji se odnosi na prava deteta u maloletničkom pravosuđu (CRC/C/GC/10);

- b) Posveti posebnu pažnju sledećim prioritetnim pitanjima:
- 1) Neophodnosti primene mera u cilju sprečavanja i ograničavanja pribegavanja pritvoru u očekivanju suđenja i skraćivanja trajanja pritvora za maloletnike, između ostalog i kroz ustanovljavanje i sprovođenje alternativnih rešenja umesto pritvora, kao što su nalozi za obavljanje društveno korisnog rada, intervencije restorativne pravde, i slično;
 - 2) Neophodnosti obuke policijskih službenika, tužilaca, sudija, socijalnih radnika koji nadziru uslovno puštene maloletne prestupnike i ostalih službenih lica uključenih u rad sa decom u sukobu sa zakonom – kako bi se između ostalog osiguralo i to da decu u sukobu sa zakonom ispituju specijalno obučeni policijski službenici koji će odmah po hapšenju o tome obavestiti roditelje maloletnika i koji će insistirati na prisustvu branioca;
 - 3) Neophodnosti pospešivanja socijalne reintegracije maloletnih učinilaca krivičnih dela u društvo, u skladu sa članom 40, stav 1, Konvencije o pravima deteta.

- v) Ojača preventivne mere kao što su podrška ulozi porodice i podrška ulozi zajednice kako bi pomogla da se otklone oni socijalni uslovi koji podstiču nastanak delinkvencije i kriminala;
- g) Osigura sprovođenje postojećih zakona;
- d) Obrati se između ostalog i Međuagencijskom panelu UN za maloletničko pravosuđe i UNICEF-u za dalju tehničku pomoć u oblasti maloletničkog pravosuđa.

Romska deca

74. Komitet, imajući u vidu napore koje Država ugovornica ulaže (kao što je usvajanje Zakona o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina), i dalje oseća duboku zabrinutost zbog negativnih stavova i predrasuda prisutnih u široj javnosti kao i zbog generalno lošeg položaja dece pripadnika nacionalnih manjina, posebno dece koja pripadaju romskoj nacionalnoj manjini. Komitet izražava zabrinutost zbog uticaja koje to ima na pospešivanje diskriminacije, nejednakosti i siromaštva, uskraćivanje jednakog pristupa zdravstvu, obrazovanju, zapošljavanju i adekvatnom rešavanju stambenog pitanja, a negativno doprinosi i visokoj stopi dece koja se ne upisuju u škole, praksi sklapanja brakova među maloletnicima i niskom životnom standardu. Komitet takođe izražava zabrinutost zbog činjenice da je stepen učešća romske dece u razvojnim programima za malu decu, korišćenja usluga obdaništa i produženog boravka, kao i pohađanja škole – nizak.

75. Komitet daje preporuke Državi ugovornici da hitno i izričito:

- a) Pokrene kampanje, uključujući i medijske kampanje, na svim nivoima i u svim delovima zemlje u cilju borbe protiv negativnih stavova šire javnosti, kao i policije i drugih službenih i stručnih lica, prema Romima;
- b) Ojača napore za ukidanje diskriminacije i nastavi sa razvijanjem i sprovođenjem – u tesnoj saradnji sa samom romskom zajednicom – politika i programa za obezbeđenje jednakog pristupa kulturno odgovarajućim sadržajima, uključujući i predškolsko i školsko obrazovanje;
- v) Primeni sve potrebne mere za sistematsko registrovanje romske dece kako bi im bio omogućen pristup zdravstvenoj zaštiti i status državljana zemlje u kojoj žive;
- g) Ugradi u nastavne programe lekcije koje se odnose na istoriju i kulturu Roma kako bi se pospešilo razumevanje, tolerancija i poštovanje prava Roma u srpskom društvu i kako bi se poboljšalo znanje srpskog jezika kod romske dece;
- d) Podigne svest romskih zajednica o vrednosti ženske dece, o pravu ženske dece na pristup obrazovanju bez diskriminacije i o pravu ženske dece na zaštitu od ranog braka i njegovih štetnih posledica.

8 Ratifikacija instrumenata za zaštitu ljudskih prava

76. Komitet podstiče Državu ugovornicu da ratifikuje Međunarodnu konvenciju o zaštiti prava svih radnika migranata i članova njihovih porodica i Konvenciju o pravima osoba sa smetnjama u razvoju i Fakultativni protokol uz tu Konvenciju.

9 Nastavak aktivnosti i upoznavanje javnosti sa preporukama Komiteta

Nastavak aktivnosti

77. Komitet daje preporuku Državi ugovornici da preduzme sve potrebne korake kako bi obezbedila puno sprovođenje datih preporuka između ostalog i time što će ih proslediti i članovima Vlade i Narodne skupštine na dužno razmatranje i preduzimanje daljih mera.

Upoznavanje javnosti sa preporukama Komiteta

78. Komitet dalje daje preporuku da se inicijalni izveštaj i odgovori koje je Država ugovornica dostavila Komitetu učine dostupnim širokoj javnosti, organizacijama građanskog društva, grupama mladih, stručnim grupama kao i deci, na jezicima u službenoj upotrebi na teritoriji Države ugovornice, u cilju upoznavanja sa Konvencijom o pravima deteta i pokretanja debate o Konvenciji, o sprovođenju Konvencije i praćenju tog sprovođenja.

10 Naredni izveštaj

79. Komitet poziva Državu ugovornicu da dostavi svoj usaglašeni drugi i treći izveštaj do 12.03.2013. Komitet očekuje da će nakon toga Država ugovornica dostavljati svoje izveštaje na svakih 5 godina, kako je predviđeno Konvencijom.
80. Komitet dalje poziva Državu ugovornicu da dostavi ažuriran osnovni dokument u skladu sa zahtevima za zajednički osnovni dokument iznetim u „Usklađenim smernicama u vezi sa izveštavanjem o međunarodnim sporazumima u oblasti ljudskih prava, uključujući i smernice za zajednički dokument i dokumente za posebne sporazume” koje su potvrđene na Petom međukomitetskom sastanku tela za sporazume u oblasti ljudskih prava održanom u junu 2006. godine (HRI/MC/2006/3).

CIP – Katalogizacija u publikaciji
Narodna biblioteka Srbije, Beograd

364.64/.65-053.2 (=214.58) (497.11)
376.74-054.57-053.2 (=214.58) (497.11)
316.356-053.2 (=214.58) (497.11)
316.811/.815 (=214.58) (497.11)
347.462 (035)

Petrović, Marija

Vodič za romske zastupnike : vodič kroz postojeću legislativu
i mehanizme u okviru sistema

Marija Petrović, Gorica Čolić, Ivana Stevanović.

Beograd : Centar za prava deteta, 2007

Beograd : Colorgrafx

113 str. ; 24 cm

Tiraž 500

ISBN 978-86-83109-43-2

1. Čolić, Gorica [autor] 2. Stevanović, Ivana [autor]

- a) Romi – Roditeljstvo – Srbija
- b) Deca Romi – Zaštita – Srbija
- c) Socijalna interakcija – Deca Romi – Srbija
- d) Zastupanje – Priručnici

COBISS.SR-ID 144788492